

Kontakt

Lennart Karlsson
Tfn 0765 - 39 91 60
lennart.karlsson@srf.nu

Diarienummer: 023/2025

2025-03-10

Adressat: Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
Med kopia till
s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar på promemorian Aktivitetskrav inom försörjningsstödet – för arbete, egenförsörjning och nationell likformighet (Ds 2024:29), dnr S2024/02055

Synskadades Riksförbund, SRF, är landets främsta representant för personer med synnedsättningar. Vi har tagit del av rubricerad promemoria och vill härmed lämna remissvar rörande förslagen i utredningen.

Sammanfattning

Synskadades Riksförbund ser positivt på de inslag i utredningen som handlar om att identifiera personer som uppbär försörjningsstöd utan att ha rätt till det och vi sympatiserar med målsättningen att få fler personer som uppbär försörjningsstöd att aktivera sig.

I utredningen saknas dock en nyanserad beskrivning av de olika skäl som finns till att personer med synnedsättning och andra funktionsnedsättningar hänvisas till försörjningsstöd. Det stora problemet för dessa personer är oftast inte att de saknar vilja att vara aktiva utan att de inte får adekvat stöd från myndigheter som ska ansvara för rehabilitering och arbetsfrämjande insatser, främst försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Mot den bakgrunden avstyrker Synskadades riksförbund införandet av nya generella aktivitetskrav i samband med försörjningsstöd för denna grupp. Vi finner det anmärkningsvärt att funktionshinderperspektivet saknas i utredningen med tanke på hur vanligt det är att personer med funktionsnedsättning tvingas söka försörjningsstöd i brist på bättre insatser.

Bakgrund om situationen för personer med synnedsättning

Synskadades Riksförbund representerar en grupp i särskild ekonomisk utsatthet. Arbetslösheten är hög, endast omkring 50 procent har en förankring på arbetsmarknaden och En ansevärd andel av våra medlemmar saknar inkomst. Personer som är synskadade kan vara utskrivna från Arbetsförmedlingen, bedömts sakna arbetsförmåga av vårdgivare men ändå av försäkringskassan ansetts ha viss förmåga att arbeta. De bollas mellan myndigheterna och får varken rätt till stöd från sjukförsäkringen eller via arbetsmarknadspolitiska program. Många vittnar om lite, inget eller ibland kontraproduktivt bemötande av det slag som har dokumenterats i

[Arbetsförmedlingen får kritik bl.a. för att inte ha övervägt behövliga åtgärder för att uppfylla sin service- och utredningsskyldighet i ett ärende som gäller en person med funktionsnedsättning - JO - Riksdagens Ombudsmän](#)

Personer med synnedsättning, som ges förutsättningarna för det, vill till övervägande del arbeta. Problemet är att Försäkringskassan inte klarar att samordna fungerande rehabiliteringsinsatser för gruppen och att arbetsförmedlingen inte heller förmår att ge adekvata arbetsfrämjande insatser.

Arbetsförmedlingens egen statistik visar att andelen långtidsarbetslösa med funktionsnedsättningar stadigt ökar och nu är uppe i över 31 procent. Enligt en färsk [rapport från statskontoret](#) har Arbetsförmedlingen inte tillräckligt prioriterat personer som står långt från arbetsmarknaden.

Tyvärr saknas funktionshinderperspektivet i den föreliggande utredningen. Det innebär att det också saknas en bedömning av aktivitetskravets effekter för en betydande del av den tänkta målgruppen. Ett belysande exempel är att i Socialstyrelsens kodning för försörjningshinder funktionsnedsättning inte anges som en kategori. Det är socialtjänsthandläggaren som anger hinderskategori. Socialstyrelsen anger att den som är blind, inte

kan arbeta och saknar aktivitetssättning eller sjukersättning eller är sjukskriven med läkarintyg, normalt sett bedöms ha hinder utifrån "sociala skäl". I utredningen beskrivs denna kategori vara till för personer som bl.a. inte kan arbeta på grund av psykisk ohälsa eller missbruksproblem. Det leder förstås fel. En utökning av kategorier för försörjningshinder vore att föredra.

Utredningens förslag

Förslagen syftar till att förstärka arbetsmarknadspolitiken genom åtgärder för att i större utsträckning ge långtidsarbetslösa stöd och insatser och, i förekommande fall, ställa högre krav på dem. Utredningen har inte fått i uppdrag att utreda om en sådan förstärkning ska införas utan hur ett sådant förslag skulle kunna se ut.

Som förslagen är utformade nu ska socialtjänsten efter 2 månader avkräva enskilda som saknar aktivitet helt eller delvis (förslag 1), eller ej är inskrivna i AF (förslag 2), kunna kräva den enskilde på aktivitet som komplement till AF:s eller andra aktörers arbete i denna del. Socialnämnden får ställa sådant krav även innan personen har fått försörjningsstöd i två månader.

Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i insatser enligt 4 a § eller i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 § får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från insatserna, praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten.

Utöver införandet av aktivitetskraven ska socialnämnden åläggas en skyldighet att tillhandahålla sysselsättning för dessa personer. Statistik rapporteras av kvartalsvis. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ska utöva tillsynsansvar med möjlighet att tilldela sanktioner till den kommun som missköter sina skyldigheter. För att socialnämnden ska kunna utföra sitt uppdrag ska

Arbetsförmedlingen kunna lämna ut uppgifter till socialnämnden i större utsträckning än idag.

SRF:s ställningstagande till utredningens förslag

Synskadades riksförbund avstyrker införandet av nya generella aktivitetskrav vid försörjningsstöd. Utredningen föreslår två alternativa förslag och om inget annat anges avses nedan båda förslagen.

Skälen för SRF:s ställningstaganden

Synskadades Riksförbund har inget emot målsättningen att få fler personer att aktivera sig. Vår erfarenhet, utifrån våra medlemmars berättelser, är att arbetslösa till övervägande del är angelägna att få arbete och sysselsättning, men att stöd som möjliggör detta i många fall saknas hos Arbetsförmedlingen. I andra fall är de personliga omständigheterna så komplicerade att personen inte alls kan arbeta. I båda fallen är det fel att lägga skulden och kraven på den enskilde rent principiellt.

Utredningen konstaterar i sin rapport att arbetsförmedlingen har utmaningar. Synskadades Riksförbund delar den bilden. I flera år har vi larmat om att neddragningar lett till att nödvändig specialistkompetens försvunnit från myndigheten. Det har också blivit omöjligt för arbetssökande att få en personlig handläggare och än mindre att få en handläggare med kunskap om synnedsättningar. Många blir mycket riktigt frustrerade och riskerar att bli passiviserade av att de inte får någon hjälp att komma framåt. Det som behövs är resurser att göra erforderliga bedömningar om arbetsförmåga och behov av insatser, samt att de insatser som sedan erbjuds systematiskt utvecklas så att de verkligen leder vidare till arbete eller studier.

Lösningen på detta problem kan inte vara att lägga delar av det ansvar som AF abdikerat från på kommunerna. Det är att öka antalet instanser som ska åstadkomma samma sak. Samtidigt minskar då incitamenten att åter göra AF till en fungerande myndighet.

Det finns även andra skäl mot en ökad spridning av ansvaret för sysselsättningsåtgärder. Arbetsförmedlingen har specialistkompetens inom funktionshinderområdet knuten till myndigheten och så även specifikt inom synområdet. Den personalkategorin måste finnas kvar och förstärkas. Det är inte möjligt för socialtjänsterna i hela landet att inneha sådan kompetens i samma utsträckning. I bedömningen om den enskilde ska avkrävas aktivitet samt kan ha godtagbara skäl att avstå från sådan, krävs att handläggarna har tillräcklig kunskap om funktionsnedsättningen, de praktiska konsekvenserna av denna i en arbetssituation och förmågan att omsätta detta till ett välavvägt beslut. Synskadades Riksförbunds erfarenheter är dessvärre att de förutsättningarna normalt sett inte råder inom socialtjänsten. Det vi erfar är en ökning av schabloniserade bedömningar som ges företräde framför individuella beslut. Vi ser uppenbara risker för att handläggare inte kommer beakta den enskildes särskilda behov och förutsättningar. Som utredningen konstaterar är det inte heller osannolikt att en del individer kan uppfatta ett tillkommande tydligt krav på aktivitet som negativt och ingripande. Synskadade kan behöva ha kontakt med socialtjänsten även för socialt stöd i övrigt och bra relationer är att föredra.

Det finns redan i dag tydliga villkor och krav förknippat med försörjningsstöd. Utredningen anger att det som kraven kan tillföra är ökad rättssäkerhet och likformighet för individen. De nya kraven på sysselsättning kan också göra det möjligt att identifiera personer som får försörjningsstöd och lever utomlands eller arbetar svart. SRF finner det vara ett legitimt syfte att försöka komma åt personer som uppbär försörjningsstöd trots att de ej har rätt till det. Men vad gäller rättssäkerhet och likformigheten är det problem som kan lösas utan så omfattande och ingripande åtgärder som nu föreslås. Vi finner inte att det är motiverat med en lösning som kommer att påverka alla i behov av försörjningsstöd. Den kommer dessutom vara kostnadsdrivande och medföra en ökad belastning för socialtjänst och myndigheter

som redan är hårt arbetsbelastade. Förslagen, är mot den bakgrunden varken proportionerliga eller försvarliga.

Vi kan inte heller se att en generell skyldighet att ordna aktiviteter för alla med försörjningsstöd är en uppgift som kommunerna vill ha. Det SRF ser som mest angeläget är att arbetsförmedlingen ges resurser för att kunna ge personer med funktionsnedsättningar adekvat stöd och aktiviteter som leder till jobb. Vidare vill Synskadades Riksförbund framhålla att det redan idag saknas hinder för ett nära samarbete mellan kommuner, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, bland annat genom samordningsförbunden (FinSam). Det vore bättre att utveckla redan existerande samarbeten än att skapa nya parallella strukturer. Det är också fullt möjligt att se över om offentliga arbetsgivare, i större omfattning än idag, ska ges i uppgift att anställa personer som står långt från arbetsmarknaden samt om det ska regleras och göras tvingande. Det senare anser vi vore mer produktivt än att ålägga socialtjänsten att skaka fram aktiviteter med försörjningsstödet som grund.

Slutligen måste framhållas att utredningen enligt vad som redovisats inte har träffat de delar av civilsamhället som berörs av förslagen. SRF finner det vara anmärkningsvärt mot bakgrund av hur omfattande målgruppen personer med funktionshinder är inom försörjningsstödet och hos Arbetsförmedlingen. Människor är inte sina funktionsnedsättningar. Men ett osynliggörande av dem i detta sammanhang innebär att människor riskerar att stämplas som inaktiva på grund av egen förskyllan och att adekvata överväganden och hänsyn inte tagits.

Med vänlig hälsning

SYNSKADADES RIKSFÖRBUND

Niklas Mattsson
Förbundsordförande